

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Козачук А. М.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри педагогіки та психології
за спеціальністю 053 – Психологія
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Сучасне українське суспільство, незалежно від труднощів, які воно переживає, постійно потребує творчих людей в усіх галузях людської діяльності. Саме тому проблема створення умов для виявлення і розвитку творчого потенціалу кожної особистості є однією з найбільш актуальних і невідкладних у своєму вирішенні.

Творчість людини проявляється в кожному виді діяльності [1]. Але прояви творчої активності людини в сучасному українському суспільстві супроводжуються соціальними трансформаціями, що сприяє створенню нових, суперечливих умов для реалізації творчого потенціалу кожного члена суспільства.

У своїх дослідженнях учені (Дж. Гілфорд, Б. Анан'єв, Л. Виготський, Дж. Гілфорд, С. Максименко та ін.) вказують, що творча активність є складною, багатогранною і багатфункціональною психологічною складовою особистості. Науковці розглядають творчу активність у різноспрямованих аспектах, які можна поєднати за наступними напрямками: як стихійний процес творення нового; як сукупність властивостей особистості, які забезпечують її залучення у цей процес; як поєднання двох аспектів.

Звертаючись до Сучасного тлумачного психологічного словника за поясненням поняття творчої активності, ми розуміємо, що частина поняття пов'язана з дефініцією «творчість», як комплексом якостей і властивостей особистості, що сприяє повній реалізації її творчого потенціалу та виявляється в оригінальному, своєрідному мисленні й емоційності [2, С.520]. «Активність» пояснюється науковцями (Г. Балл, С. Болтівець, М. Боришевський, Л. Карамушка, З. Кісарчук, О. Кокун, Г. Костюк, С. Максименко, В. Моляко, М. Папуча, Т. Піроженко, Р. Семенова, Н. Слободянюк, М. Смульсон, М. Чепа, Ю. Швалб) з позиції змістовності та механізмів зазначеного феномена. Розкриваючи власну динаміку людини як джерела перетворення або підтримки життєво

значимих зв'язків із середовищем, «активність формується відповідно до ймовірнісного прогнозування розвитку подій у середовищі ...» [2, с. 11].

Метою даного повідомлення є викладення результатів кореляційного аналізу значущих показників креативності і комунікативної креативності, де комунікативність виступає як гіпотетична детермінанта творчості особистості. До психодіагностичного комплексу методик увійшли: методика оцінки творчого потенціалу (Тест креативності) Н.Ф. Вишнякової; тест-опитувальник комунікативної креативності О.П. Саннікової, Р.В. Білоусової. Для кореляційного аналізу застосовувалася програма SPSS 21.0 for Windows. Вибірку дослідження склали студенти-психологи факультету лінгвістики і перекладу Міжнародного гуманітарного університету м. Одеси. Всього приймали участь у дослідженні 69 студентів, віком від 19 до 47 років.

Таблиця 1

Значимі коефіцієнти кореляції між показниками творчого потенціалу (креативності) та комунікативної креативності

Показники комунікативної креативності	Показники креативності							
	ТМ	Д	Ор	У	І	ЕЕ	ПГ	ТП
Л		266	245*	364**	244*		275*	
СП		238		281*	251*	269*	238*	
Н		332**	297*	293*	289*		309**	
К		237*	253*	249*				
ЕСс					308**			
М						-238*	-237*	-278*
Е	-318**				-263*	237*		
КК				254*	266*			283*
ЗКК	-259*	256*		297*	253*		311**	

Примітки. 1) У таблиці нулі й коми опущені; 2) ** кореляція значима на рівні 0.01 ($p \leq 0,01$), * кореляція значима на рівні 0.05 ($p \leq 0,05$). 3) Умовні скорочення показників творчого потенціалу: М – творче мислення, Д – допитливість, О – оригінальність, У – уява, І – інтуїція, Е – емоційність, емпатія, Г – почуття гумору, П – творче ставлення до професії; 4) умовні скорочення показників комунікативної креативності: Л – легкість в спілкуванні, СП – схильність до самопрезентації, Н – незалежність, К – конфліктність, ЕСс – емоційна стійкість в спілкуванні, М – схильність до маніпуляції, Е – експресивність, КК – комунікативна компетентність, ЗКК – загальний показник комунікативної креативності.

Логіка дослідження передбачала вивчення співвідношення між показниками методик, які застосовувалися у дослідженні. Одним з перших вирішуваних завдань було обговорення отриманих взаємозв'язків між показниками креативності і комунікативної креативності. Результати даного співвідношення представлено в табл. 1.

За результатами табл. 1 показники творчого потенціалу виявили додатні і від'ємні кореляційні значущі зв'язки з показниками комунікативної креативності. Так, показник творчого мислення (ТМ) виявив від'ємні зв'язки з показниками ЕЕ (емоційність, емпатія) – ($p \leq 0,01$) і з загальним показником комунікативної креативності (ЗКК) – ($p \leq 0,05$). Цей зв'язок може вказувати на те, що інтелектуальний процес створення чогось нового, нестандартності мислення, супроводжується виразністю міміки, жестикуляції, широкою палітрою емоційних переживань. Творчі пошуки спираються і на монотонність мовленнєвих засобів спілкування (інтонація, темп, тон). Показник допитливості (Д) виявив додатні зв'язки з показниками Н(незалежність)($p \leq 0,01$), ЗКК(загальний показник комунікативної креативності), К (конфліктність) ($p \leq 0,05$) і тенденції до значущості показників легкості у спілкуванні (Л) і схильності до самопрезентації (СП). Зацікавленість явищами оточуючого світу, відкритість до усього нового і невідомого, прояви завищеної активності і прагнення до пошуку цікавої інформації, провокує заперечення позитивного ставлення до думок інших людей. Напроти, постійно виявляється критицизм та ігнорування стосовно суб'єктивної точки зору інших, опір груповому тиску (Н). Завжди, за любой ситуації виявляється прагнення відстояти свою точку зору, загострюється почуття справедливості, прямолінійність. Такі прояви суб'єктивізму спрямовані на те, щоб «взірвати ситуацію», донести до оточуючих лише свої думки (К). Хоча, звичайно, досить забезпечити собі ефективну самоподачу (Сп), оскільки існуючі труднощі у налагодженні стосунків, невміння увійти в уже сформовану групу(Л), викликають певні труднощі. Показник оригінальності (О) виявив додатні зв'язки з показниками Л (легкість у спілкуванні), Н (незалежність), К (конфліктність) – на рівні $\leq 0,05$. Цей зв'язок характеризує здібність відтворення багатства різноманітних, незвичайних, нестереотипних ідей на основі продукування віддалених ситуацій, нешаблонності пошуку рішень проблем, винахідливості у поєднанні з успішністю встановлення соціальних контактів з новими людьми (Л) і проявом у спілкуванні з ними особистої позиції та ігноруванням їх суджень, авантюристичності(Н). Відстоювання своєї точки зору супроводжується загостреним почуттям справедливості, прямолінійності, оригінальності (К). У показника уяви (У) виявилися усі додатні зв'язки з показниками Л (легкість у спілкуванні) ($p \leq 0,01$); СП (схильність до самопрезентації), Н(незалежність), К (конфліктність), КК (комунікативна

компетентність), ЗКК (загальний показник комунікативної креативності) – на рівні $p \leq 0,05$. Це може пояснюватися створенням нових образів у відповідності з творчими задумками, які реалізуються в незвичайних і цінних (для людини і соціуму) продуктах діяльності. Легкість вступу у соціальні контакти з новими людьми, успішність виступу перед багаточисленною аудиторією (Л), забезпечення собі ефективної самоподачі (СП) сприяє відстоюванню своєї точки зору, зумовленої проявом загостреного почуття справедливості (К). Все це підтримується здібностями встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, застосовуючи адекватні знання та уміння, які забезпечують успішність спілкування (КК). Показник інтуїції (І) виявив найбільшу кількість значущих зв'язків з показниками комунікативної креативності. Це додатні зв'язки з показниками Есе (емоційна стійкість у спілкуванні) ($p \leq 0,01$), Л (легкість у спілкуванні), СП (схильність до самопрезентації), Н (незалежність), КК (комунікативна компетентність), ЗКК (загальний показник комунікативної креативності) – на рівні $p \leq 0,05$; а також від'ємний зв'язок на п'ятипроцентному рівні з показником Е (експресивність). Належність цих зв'язків може пояснюватися тим, що підсвідоме осягнення істини на основі здогадки, «внутрішнього голосу», і попереднього міркування можливе за допомогою легкості вступу та успішної підтримки бесіди (Л), забезпечення ефективної самоподачі (СП), використання своїх умінь критичного ставлення до чужих думок та затвердження правильності своєї позиції (Н). Такі прояви підтримуються емоційною стійкістю, тобто умінням управляти своїми емоціями та настроєм (Есе), здібністю встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, спираючись на адекватність знань та умінь, які забезпечують успішність спілкування (КК). Показник ЕЕ (емоційність, емпатія) виявив додатні зв'язки з показниками СП (схильність до самопрезентації), Е (експресивність) ($p \leq 0,05$); від'ємний зв'язок з показником М (схильність до маніпуляцій) на рівні $p \leq 0,05$. Ці зв'язки характеризують зміст, якість, динаміку емоцій і почуттів, які підтримуються умінням забезпечення ефективної самоподачі (СП), яка збагачується виразністю міміки, пантоміміки, жестикуляції, великим інтонаційним репертуаром, широкою палітрою прояву емоцій (Е), умінням знаходити підхід до людей, спираючись на відкрите спілкування, не використовуючи різні комунікативні хитрощі (М). Показник ПГ (почуття гумору) виявив додатні зв'язки з показниками Н (незалежність), ЗКК (загальний показник комунікативної креативності) ($p \leq 0,01$); Л (легкість у спілкуванні), СП (схильність до самопрезентації) ($p \leq 0,05$); від'ємний зв'язок з показником М (схильність до маніпуляцій) ($p \leq 0,05$). Це означає, що гострота розуму і незвичайне бачення проблеми під гумористичним кутом зору спонукає до вияву особистої позиції, демонстрації критичного оцінювання інших

думок (Н), легкості вступу у соціальні контакти, успішного виступу перед багаточисленною аудиторією (Л), забезпеченню ефективної самоподачі (СП). Ці явища супроводжуються відсутністю хитрощів, вирішенням проблем шляхом встановлення комунікативних контактів між людьми (М). Показник ТП (творче ставлення до професії) виявив додатній зв'язок з показником КК (комунікативна компетентність) ($p \leq 0,05$) і від'ємний зв'язок з показником М (схильність до маніпуляцій) ($p \leq 0,05$). Як відомо, професійна креативність включає продуктивну спрямованість особистості, рівень оригінальності мислення, імпровізаційність, відкритість новому у діяльності, новаторство (КК). Підтвердженням зазначеного є здібність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, адекватність знань, умінь і навичок, які забезпечують успішність відвертого з'ясування стосунків у спілкуванні.

Отже, особливості взаємовідношення показників творчого потенціалу і комунікативної креативності вказали на можливі прояви комунікативної креативності в залежності від домінуючих рис особистості, що викликало припущення стосовно детермінації певними рисами особистості прояву її креативності.

Література:

1. Костюк Г. С. Психологія творчої особистості. Київ : «Промінь», 2001. 484 с.
2. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-105>

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГЕНДЕРНОЇ СТРЕСОСТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Козубенко І. В.

*старший викладач кафедри мовної підготовки
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Гендерні відмінності у сприйнятті та реакції на стрес є предметом численних наукових досліджень. Дослідники виявили, що чоловіки та жінки можуть проявляти різні психологічні та фізіологічні реакції на